

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ШЛЯХ ВІДРОДЖЕННЯ СКОТАРСТВА

Мартинюк Г.П.

Житомирський національний агроекологічний університет

У сформованих у нашій країні соціально-економічних умовах проблема раціонального та ефективного виробництва м'ясо-молочної продукції набуває особливого значення і вимагає нових підходів до побудови і реалізації системи інноваційно-інвестиційного забезпечення суб'єктів ринку продукції скотарства. Визначені основні напрями щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства на макро- та мікро- рівнях. Наведені показники вартості інвестиційних проектів створення та організації виробництва молока на фермах з прив'язною технологією утримання корів. Розраховано оцінку прибутковості інвестиційних проектів, строк окупності та їх рентабельність у молочному скотарстві залежно від продуктивності корів та розмірів ферм.

Ключові слова: інновації, інвестиції, скотарство, відродження, ринок.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток вітчизняного ринку продукції скотарства на основі комплексної його модернізації здатний вирішити продовольчу безпеку України, наситити внутрішній ринок високоякісними молочком і яловичиною, нарощувати присутність вітчизняної продукції скотарства на світових ринках та підвищити ефективність використання наявного природно-ресурсного потенціалу галузі скотарства. В основу такої модернізації покладено пріоритет розвитку інновацій при виробництві й реалізації молока і яловичини, що забезпечує відповідний приріст прибутку, який є одним із головних джерел інвестування галузі скотарства. Важливість реалізації вищезазначених заходів підтверджується стратегічними напрямами розвитку сільського господарства України на період до 2020 року [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток скотарства на сучасному етапі, перш за все, пов'язаний з перспективами залучення інвестиційних коштів. Залучення інвестицій у розвиток тваринництва та підвищення його привабливості можливе за умови забезпечення беззбитковості виробництва продукції галузі в господарствах усіх форм власності та господарювання. Підтвердженням цьому є досвід діяльності багатьох вітчизняних підприємств з виробництва й відгодівлі великої рогатої худоби.

Дослідженням стану галузі тваринництва, окремим аспектам інвестиційного розвитку спрямовано велику кількість досліджень, основні з яких відображені у працях: В.Г. Андрійчука, О.М. Бородіна, М.В. Гладія, М.Я. Дем'яненка, М.І. Кісіля, М.Ю. Кожем'якіної, М.Ф. Кропивка, Ю.О. Лупенка, І.І. Лукінової, М.Й. Маліка, Т.В. Мацибори та інших. Однак існують питання, пов'язані з особливостями інвестицій, строку їх окупності, рентабельності реалізації інвестиційних проектів, що потребують поглиблення та подальших досліджень. У практиці розроблення й реалізації інвестиційних проектів зазвичай визначаються негативний і позитивний грошові потоки, що відображають відповідно витрати і вигоди, а потім ці грошові потоки співставляються.

Мета статті полягає у визначенні нових підходів інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства.

Виклад основного матеріалу. Розробка інноваційно-інвестиційної привабливості ринку продукції скотарства є невід'ємною частиною економічного розвитку підприємств м'ясо-молокопродуктового підкомплексу, яка передбачає створення організаційних структур управління, що забезпечують прийняття та реалізацію управлінських рішень по всіх аспектах інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств підкомплексу; формування ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування інноваційних та інвестиційних рішень.

При цьому повинні бути визначені обсяги і зміст інформаційних потреб ефективного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, а також відповідні зовнішні та внутрішні джерела інформації, організований постійний моніторинг економічних процесів м'ясо-молочних підприємств і кон'юнктури ринку продукції скотарства. Особливого значення набувають: аналіз ефективності управління інноваційно-інвестиційною діяльністю на ринку продукції скотарства; планування інноваційно-інвестиційної діяльності з урахуванням поточних та оперативних операційних і фінансових бюджетів підприємств м'ясо-молокопродуктового підкомплексу; проведення ефективного контролю щодо реалізації прийнятих управлінських рішень у сфері інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства; пошук, оцінка та аналіз ефективності окремих реальних інноваційно-інвестиційних проектів і вибір із них найбільш привабливих; управління фінансовими інвестиціями. При цьому формується портфель фінансових інвестицій за критеріями рівня прибутковості, ризику і ліквідності суб'єктів ринку продукції скотарства з урахуванням основної мети фінансового інвестування; управління формуванням інвестиційних ресурсів. Реалізація даних заходів пов'язана з прогнозуванням загальної потреби в інвестиційних ресурсах, необхідних для реалізації інноваційно-інвестиційної програми підприємств, які функціонують на ринку продукції скотарства по окремих етапах її здійснення; оптимізацією структури джерел інвестиційних ресурсів за рахунок забезпечення раціонального співвідношення залученого власного і позикового капіталу [1, 3, 4].

За умов переходу ринку продукції скотарства на інноваційно-інвестиційний шлях розвитку першочергового значення набуває розробка програми його поточного і перспективного забезпечення.

Для досягнення поставленої цілі необхідно вирішити ряд завдань, а саме нарощування: поголів'я ВРХ, продуктивності тварин, обсягів виробництва молока і яловичини, експортного потенціалу галузі скотарства. Цілі та завдання програми мають бути погоджені із засобами досягнення мети – ресурсами: розвитком генетичного потенціалу галузі скотарства, кормової та матеріально-технічної бази й кінцевими результатами: виробництво конкурентоспроможних високоякісних молока і яловичини на внутрішньому і зовнішньому ринках продукції скотарства.

Чітке розмежування стратегічних та тактичних цілей програми, узгодження її за змістом і термінами реалізації та науково-практична обґрунтованість підвищить своєчасність її виконання; забезпечить інтеграцію української аграрної науки й виробництва продукції скотарства із залученням в інноваційно-інвестиційний процес підприємницьких структур та посилять функціональні зв'язки між апаратом управління та виконавцями на всіх

рівнях її реалізації, що в кінцевому результаті дасть можливість розвитку системного інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства. Вирішальну роль у досягненні успіху даної програми відіграють механізми встановлення взаємозв'язку внесених змін глобальної економічної системи, макроекономіки і макrorівня із загальним напрямом розвитку ринку продукції скотарства. Саме ці механізми забезпечують довго тривалість використання планованих змін; необхідність повної переоцінки тенденцій формування даного ринку.

При виборі основних елементів програми інноваційно-інвестиційного забезпечення суб'єктів м'ясо-молокопродуктового підкомплексу та їх ефективного взаємозв'язку необхідно увагу приділяти розгляду зовнішнього середовища, що дасть змогу визначити фактори, які впливають на взаємодію складових системи, ідентифікувати ключові проблеми їх взаємодії й прискорить адаптацію виробників продукції скотарства до вимог ринку. Зовнішнє середовище активно впливає на процес побудови і функціонування програми інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства, яке значною мірою визначає поставки виробникам молока та яловичини енергоресурсів та їх вартості, забезпечення кадрами, наявності попиту на вироблену продукцію. Тому при побудові й використанні даної програми суб'єкти ринку продукції скотарства мають своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, виявляти фактори, які впливають на ці зміни, знаходити необхідні способи адаптації до умов, що склалися.

Реалізація програми інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства має супроводжуватися концентрацією зусиль на певних її сегментах, що вимагає одночасного здійснення заходів необхідних для підвищення ефективності інноваційних і інвестиційних процесів (рис. 1).

Серед заходів інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства слід виділити ті, які мають місце на макrorівні: політичні – удосконалення нормативно-правової бази щодо механізму державного регулювання імпорту продукції, яка завозиться за значно нижчими цінами, що ставить вітчизняного товаровиробника у нерівні умови і несе загрозу подальшого згорання виробництва; регулювання рівня закупівельних цін на молоко та

яловичину, що не забезпечує стійкого беззбиткового їх виробництва і знижує інвестиційну привабливість; ринкові – стимулювання попиту та пропозиції на продукцію скотарства на внутрішньому ринку; підвищення конкурентоздатності підприємств та конкурентоспроможності молока і яловичини та ресурсні забезпечення галузі скотарства кормовою базою.

Основні напрями щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення галузі скотарства, які передбачають концентрацію державних та інвестиційних фінансових ресурсів визначають на мікрорівні – соціальні створення робочих місць у галузі скотарства, підвищення рівня заробітної плати за рахунок збільшення обсягів виробництва продукції; виробничі – забезпечення беззбиткового виробництва високоякісного молока та яловичини товаровиробниками різних форм господарювання, розвитку великотоварного спеціалізованого виробництва молока та яловичини, розвиток фермерських і особистих селянських та домогосподарств, розвиток державних господарств як бази ресурсного та інноваційного забезпечення галузі скотарства, створення ефективної системи селекції, розвиток кормовиробництва та комбикормової промисловості, технічне та технологічне переоснащення галузі і екологічні – вдосконалення системи контролю якості та безпечності продукції.

Застосування програми інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства, забезпечить досягнення ефекту мультиплікації доданої вартості, пов'язаного з так званою петлею взаємного посилення виробничих процесів. Саме ріст доданої вартості з одночасним ростом інвестицій у наукомістке виробництво продукції скотарства стимулюється ефективним управлінням інноваційними, матеріальними та інвестиційними потоками інноваційного процесу виробництва продукції скотарства і освоєння платоспроможних сегментів даного ринку.

Із зростанням інвестицій у базисні нововведення (способи утримання ВРХ, зміни в раціонах, нові форми організації праці у скотарстві) починається або прискориться ріст виробництва молока і яловичини і збільшиться його ринкова частка з одночасним заміщенням застарілих технологій виробництва і реалізації, зменшенням витрат на її створення, зниженням цін, ростом попиту. Цей позитивний процес індексує поліпшення нововведень, залучення нових інвестицій в інноваційні проекти галузі скотарства і чергове збільшення обсягів продажу на ринку молока і яловичини в результаті появи нової конкурентоспроможної продукції. Це надасть можливість зростання кількості робочих місць у даній галузі та поліпшення добробуту сільських жителів.

Незважаючи на деяке поживавлення інвестиційних процесів в 2009-2011 рр., що знайшли своє відображення у зростанні кількості введених в дію тваринницьких приміщень, фактичні обсяги інвестицій залишаються недостатніми для повноцінного забезпечення галузі реконструйованими чи новозбудованими приміщеннями [2].

Важливою проблемою інвестиційної діяльності аграрних підприємств є опрацювання проблеми інвестиційного проектування, кінцевим результатом якого можна вважати розробку інвестиційних проектів. Як відомо, інвестиційний проект – це викладення цілей та особливостей конкретного інвестування й обґрунтування його доцільності. Одним із ключових питань при здійсненні проектування інвестицій у скотарстві є оцінка економічної ефективності та фінансової доцільності здійснення інвестиційного проекту. Така оцінка потрібна як для власних цілей інвестора й ознайомлення з його намірами всіх можливих зацікавлених сторін, так і для самої держави з метою визначення страте-

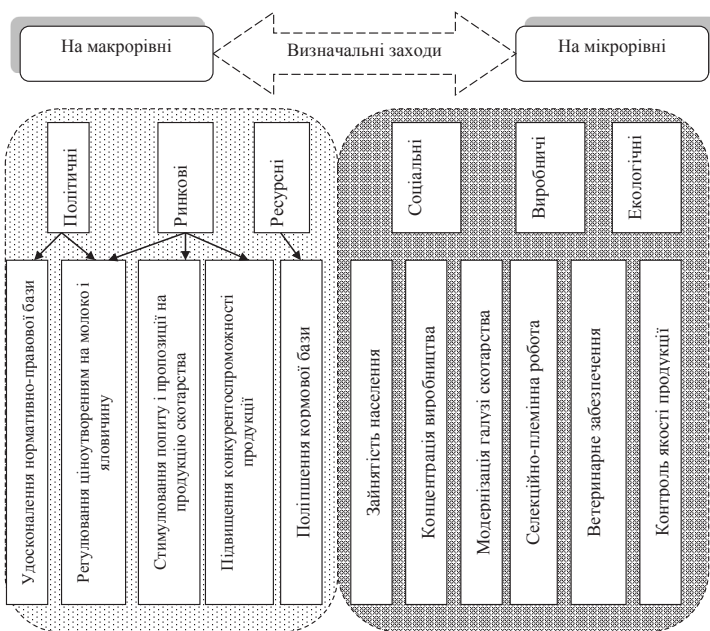

Рис. 1. Заходи інноваційно-інвестиційного забезпечення ринку продукції скотарства

Джерело: власні дослідження

гічних пріоритетів щодо надання державної підтримки реалізації зазначених проектів.

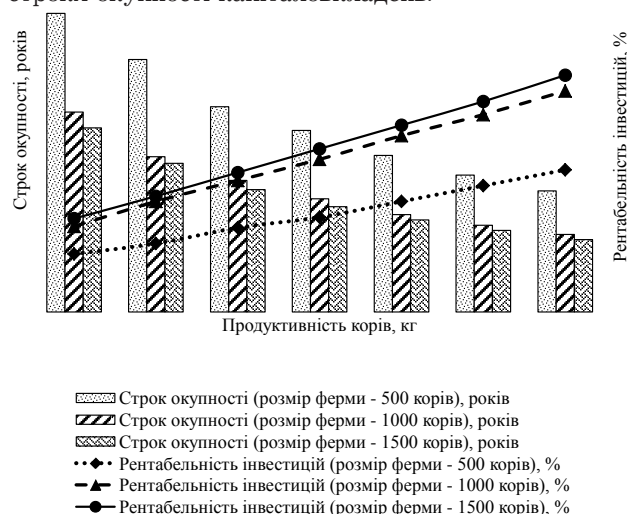
Одним із ключових складників реалізації Національного проекту є орієнтація на будівництво сучасних молочнотоварних ферм. На основі даних щодо потреби в інвестиціях у молочне скотарство, нами розраховано основні показники вартості інвестиційних проектів створення та організації виробництва молока при прив'язному утриманні корів на фермах на 2016 р. (табл. 1).

Розрахунки свідчать про чіткий прояв ефекту масштабу через показник загальних інвестицій на 1 скотомісце. Так, зі збільшенням розмірів ферми від 500 до 1500 корів сума інвестицій на 1 скотомісце зменшується з 50,0 тис. грн до 30,0 тис. грн відповідно, тобто на 60,0%. Тому, за інших рівних умов, а головне наявності фінансових ресурсів, ефективніше вкладати кошти в будівництво саме великотоварних ферм.

На основі визначеної вище вартості інвестиційних проектів створення таких ферм нами здійснено оцінку прибутковості цих проектів, виходячи із сучасних вартісних параметрів, які сформувалися в сільгосп підприємствах. Так, за даними Департаменту агропромислового розвитку Житомирської області середньозважена ціна на молоко за останні 5 років по сільськогосподарським підприємствам становить 306 грн/ц.

З урахуванням фактично досягнутого рівня повної собівартості 1 ц молока в середньому по сільськогосподарських підприємствах Житомирської області 246 грн/ц нами проведені розрахунки (табл. 2), які показують, що розміри ферми та продуктивність корів прямо впливають на показники рентабельності

інвестицій та обернено на строки окупності проекту. Так, за однакового розміру прибутку на скотомісце при зростанні продуктивності корів зростають показники рентабельності інвестицій та зменшуються строки окупності капіталовкладень.

Рис. 2. Строк окупності та рентабельність інвестиційних проектів у молочному скотарстві залежно від продуктивності корів та розміру ферми
Джерело: власні розрахунки

На фермі з поголів'ям 500 корів при продуктивності 5000 кг строки окупності інвестиційного про-

Таблиця 1
Основні показники вартості інвестиційних проектів створення та організації виробництва молока на фермах з прив'язною технологією утримання корів, 2016 р.

Складові елементи	Розмір ферми, корів		
	500	1000	1500
Інвестиції в основні засоби, млн грн	22,5	28,8	41,1
Інвестиції в споруди та обладнання, млн грн	12,6	20,1	25,9
Проектно-кошторисна документація, млн грн	5,4	1,5	1,8
Вартість тварин, млн грн	4,5	7,2	13,4
Вартість тварин на 1 скотомісце, тис. грн	45,0	28,8	27,4
Інвестиції в оборотні засоби, млн грн	2,5	3,2	3,9
Корми, ветирепарати, комунальні витрати, ремонт, оплата праці та ін. витрати, млн грн	2,5	3,2	3,9
Корми, ветирепарати, комунальні витрати, ремонт, оплата праці та ін. витрати на 1 скотомісце, тис. грн	5,0	3,2	2,6
Загальні інвестиції, всього млн грн	25,0	32,0	45,0
на 1 скотомісце, тис. грн	50,0	32,0	30,0

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Житомирській області

Таблиця 2
Оцінка прибутковості інвестиційних проектів у молочному скотарстві залежно від продуктивності корів та розмірів ферм, 2016 р.

Продуктивність корів, кг	Розмір молочно-товарної ферми, корів											
	500				1000				1500			
	Прибуток, тис. грн	Прибуток на 1 скотомісце, грн	Рентабельність інвестицій, %	Строк окупності, років	Прибуток, тис. грн	Прибуток на 1 скотомісце, грн	Рентабельність інвестицій, %	Строк окупності, років	Прибуток, тис. грн	Прибуток на 1 скотомісце, грн	Рентабельність інвестицій, %	Строк окупності, років
4000	1080	2160	4,4	22,7	2160	2160	6,5	15,2	3240	2160	7,1	14,0
5000	1350	2700	5,2	19,2	2700	2700	8,4	11,8	4050	2700	8,8	11,3
6000	1620	3240	6,4	15,6	3240	3240	10,0	10,0	4860	3240	10,6	9,3
7000	1890	3780	7,2	13,8	3780	3780	11,6	8,6	5670	3780	12,4	8,0
8000	2160	4320	8,4	11,9	4320	4320	13,4	7,4	6480	4320	14,2	7,0
9000	2430	4860	9,6	10,4	4860	4860	15,0	6,6	7290	4860	16,0	6,2
10000	2700	5400	10,8	9,2	5400	5400	16,8	5,9	8100	5400	18,0	5,5

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики в Житомирській області

екту становить майже 23 років, при продуктивності 10000 кг – близько 9,2 років. При цьому на фермі з поголів'ям 1500 корів з продуктивністю 5000 кг строк окупності проекту зменшується до 11,3 років, а з продуктивністю 10000 кг – близько 5,5 років. Тобто, за нашими розрахунками, найоптимальніший варіант за критерієм прибутковості полягає у вкладенні коштів в інвестиційний проект ферми з поголів'ям 1500 корів та продуктивністю 10000 кг, коли рентабельність інвестицій становить 18%, а строк окупності складає 5,5 років. Досить тривалі строки окупності та продовження негативних тенденцій у молочному скотарстві є сигналом для критичного переосмислення стратегії і тактики державної підтримки цієї галузі в напрямі переорієнтації економічної політики та посилення уваги до механізму підтримки саме інвестиційних рішень аграрних підприємств.

На рис. 2 наведено динаміку основних показників ефективності інвестиційних проектів у молочному скотарстві залежно від очікуваної продуктивності корів та кількості утримуваних корів. Оскільки інвестицій у тваринництві повертаються значно довше, а ніж в рослинництві, то доцільність вкладення інвестицій у побудову молочнотоварної ферми продемонстровано за допомогою строку окупності інвестиційного проекту та рентабельності інвестицій. Як видно з рисунку, ефективність інвестицій, перш за все залежить від продуктивності корів. При зростанні молочної продуктивності у два рази, з 4000 кг до 8000 кг за всіма трьома інвести-

ційними проектами, термін окупності скорочується також у два рази.

Слід відмітити, що інвестиції в сумі 25,0 млн грн, що відповідає розміру молочнотоварної ферми на 500 корів, не забезпечують необхідної рентабельності та не дозволяють повернути вкладені кошти в галузь. Прийнятної рівня рентабельності інвестицій можна досягти на фермах розміром 1000 корів та більше. Розрахунки також свідчать, що оптимальний розмір ферми передбачає утримання 1000 корів. Збільшення інвестицій в розширення ферми, через спадаючу граничну корисність, незначно поліпшує показники ефективності. Ця тенденція добре прослідковується графічно. Так, рентабельність та термін окупності інвестицій в проектах на 1000 та 1500 корів відрізняються менше, ніж на 10%.

Отже, перш за все, мова йде про необхідність розробки державної програми здешевлення вартості кредитів комерційних банків та забезпечення її чіткого фінансування. Здійснення інвестиційних проектів у молочному скотарстві потребує запровадження такої аграрної політики, яка б дала змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами інвесторів, зокрема й іноземних.

Висновки та пропозиції. Таким чином, в сформованих у нашій країні соціально-економічних умовах проблема раціонального та ефективного виробництва м'ясо-молочної продукції набуває особливого значення і вимагає нових підходів до побудови і реалізації системи інноваційно-інвестиційного забезпечення суб'єктів ринку продукції скотарства.

Список літератури

1. Молочне скотарство Полісся: стан і перспективи розвитку: монографія / П. К. Канінський, П. В. Шваб. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2009. – 236 с.
2. Оптимизация размеров сельскохозяйственных предприятий по производству молока и говядины: монография / Н. В. Калинин, А. А. Петрыченко. – К.: ННЦ «Ин-т аграр. экономики», 2011. – 206 с.
3. Підприємництво в АПК: суть та тенденції формування ринку молока: монографія / В. Б. Смолінський, О. Д. Гнаткович. – Л., 2009. – 209 с.
4. Постанова КМУ «Відроджене скотарство» / <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/661-2012>.
5. Статистичний щорічник Житомирської області за 2013 р.: стат. зб. / за ред. Л. О. Рижкової; Гол. упр. статистики у Житомир. області. – Житомир, 2014. – 503 с.

Мартынюк Г.П.

Житомирский национальный агроэкологический университет

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАК ПУТЬ ВОЗРОЖДЕНИЯ СКОТОВОДСТВА

Аннотация

В сложившихся в нашей стране социально-экономических условиях проблема рационального и эффективного производства мясо-молочной продукции приобретает особое значение и требует новых подходов к построению и реализации системы инновационно-инвестиционного обеспечения субъектов рынка продукции скотоводства. Определены основные направления по инновационно-инвестиционному обеспечению рынка продукции скотоводства на макро- и микро- уровнях. Приведены показатели стоимости инвестиционных проектов создания и организации производства молока на фермах с привязной технологией содержания коров. Рассчитана оценка доходности инвестиционных проектов, срок окупаемости и их рентабельность в молочном скотоводстве в зависимости от продуктивности коров и размеров ферм.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, скотоводство, возрождение, рынок.

Martunyk G.P.

Zhytomyr National Agroecological University

INNOVATIVE INVESTMENT SOFTWARE RENAISSANCE WAY AS HUSBANDRY

Summary

In prevailing in our country socio-economic conditions of the problem of rational and efficient production of meat and dairy products is particularly important and requires new approaches to building and implementing systems to ensure innovation and investment market of livestock products. The basic directions for innovation and investment support livestock production market at the macro and micro levels. These indicators of value creating investment projects and organization of production of milk on farms with cows tethered technology. Calculated profitability assessment of investment projects, their payback period and profitability in dairy cattle breeding cows depending on the performance and size of farms.

Keywords: innovation, investment, animal husbandry, revival, market.